

Oppgaveteknikk

1. Kravet til grunnleggende kunnskaper.

Løsning av juridiske oppgaver og problemer stiller visse krav til kunnskaper og systematikk. Felles for alle spørsmål er at du forstår hva det spørres om. Vi kan altså med en gang slå fast at det forutsettes en del grunnleggende juridiske kunnskaper for i det hele tatt å forstå det spørsmålet som er stilt, og plassere det i sin riktige sammenheng. Spørsmålene er utformet så klart som mulig for at ikke misforståelser skal oppstå, men uten grunnleggende kunnskaper hjelper det likevel ikke.

2. Lovanvendelsen.

Målsettingen med all rettslæreundervisning er å oppøve evnen til å anvende lover og rettsregler på praktiske retts tilfeller. Besvarelsen skal derfor vise om du har lært å foreta rettsanvendelser innenfor de relevante fagområder.

Da gjelder det:

- 1) å forstå spørsmålet i oppgaven (har du de grunnleggende kunnskapene?),
- 2) å finne den riktige lovregelen eller rettsregelen (har du den nødvendige oversikten over lovstoffet?),
- 3) å anvende regelen på det foreliggende tilfellet (forstår du regelen riktig?), slik at du kommer til:
- 4) konklusjonen.

Dette er i all enkelthet fremgangsmåten når du besvarer et juridisk spørsmål. Det helt sentrale er altså å finne den riktige rettsregelen og deretter anvende den riktig på det konkrete tilfellet.

Dette er ikke alltid like enkelt. For det første forekommer det at du må anvende en rekke rettsregler før du kan trekke en konklusjon. For det andre kan det oppstå tvil om enten hovedregelen eller en unntaksregel skal anvendes, og da må du kunne lese lovteksten nøye. I det virkelige liv vil det også ofte oppstå tvil om faktum, mens oppgavetekstene stort sett er klare på dette punkt, uten å ta med for mange detaljer. Tvil om det riktige resultat kan også forekomme, og behøver ikke være uttrykk for mangelfulle kunnskaper. I så fall legges det særlig vekt på lovanvendelse og drøftelser, for å se om du har fått med deg alle vesentlige argumenter.

3. Ulike typer spørsmål.

Spørsmålene i dette heftet kan deles i to grupper: de “tekniske” spørsmål og “vurderings”- eller drøftingsspørsmålene.

De tekniske spørsmålene spør stort sett om hvordan du skal gå frem i en bestemt sak, f.eks.: “Hva kreves for at (noe) er gyldig?” “Hvordan oppnår man rettsvern?” osv. Det fremgår klart av oppgaveteksten hva det spørres om, slik at oppgaven består i

- 1) å finne den riktige lovbestemmelsen som gjelder for det foreliggende tilfellet; og deretter
- 2) kort og korrekt gjengi de vilkår som følger av lovbestemmelsen.

Slike spørsmål regnes som enkle å besvare. Det forutsettes naturligvis at du forstår spørsmålet og at du finner frem til lovbestemmelsen i lovsamlingen. Det hender imidlertid at flere lovbestemmelser kan gi svar. Da gjelder det å finne den riktige. I kjøpsretten må du

ofte først ta stilling til om det gjelder et forbrukerkjøp eller ikke, for så å finne den riktige lovbestemmelsen. I panteretten må du ta stilling til hva slags formuesgode det gjelder før du kan si hvordan det skal pantsettes, osv.

Vurderingsspørsmålene er vanligvis mer krevende. Her må du ofte gjennom en rekke lovbestemmelser, kanskje i forskjellige lover, før du har det nødvendige rettslige grunnlaget for å trekke en konklusjon. Her oppstår også ofte spørsmålet om anvendelse av hovedregel eller unntaksregel. Da må du for det første vite hva som er hva, og deretter kunne lese loven slik at lovanvendelsen bygger på at vilkårene i loven er oppfylt.

Et svært viktig element i vurderingen er å la selve formålet med regelen styre argumentasjonen. Formålet kan fremgå direkte av loven (se f.eks. aml. § 1-1 og feriel. § 1) eller formålet må utledes av lovens forarbeider eller på annen måte. Det er imidlertid sikkert at hver enkelt lovbestemmelse har et formål.

4. Rettsanvendelsen og den personlige oppfatning.

Det er lite rom for personlige oppfatninger i oppgavebesvarelsen. Den subjektive oppfatning eller din personlige mening er da også uten nevneverdig interesse i jussen. Det sentrale er at flest mulig oppfatter og anvender rettsreglene på samme måte, slik at færrest mulig konflikter oppstår. Et godt eksempel på dette er trafikkreglene som sier hvordan adferden på veiene skal være. De grunnleggende reglene er her helt klare, og ikke gjenstand for personlig skjønn. Slik er forholdet også på mange andre rettsområder. For likevel å unngå støtende resultater som vil virke urettferdig, finner du i enkelte lovbestemmelser uttrykk som “(u)rimelig”, “i særlige tilfeller”, “når særlige grunner foreligger”, “i strid med redelighet”, “i strid med god forretningsskikk”, “i strid med god tro”, osv. I disse tilfellene må din personlige rettsoppfatning kunne være retningsgivende, siden selve lovteksten henviser til forhold og vilkår som ligger utenfor lovteksten. På den annen side må du avholde seg fra å benytte sine personlige rimelighetsbetraktninger dersom loven selv ikke henviser til slike. Da blir lovanvendelsen gal, siden rimelighetsgrunnlaget ikke er hjemlet i loven.

For å unngå dine personlige standpunkter (som egentlig ikke har noe i besvarelsen å gjøre) kan du i all enkelthet unnlate å bruke *jeg*-formen, og heller bruke en upersonlig stil. Et uttrykk som “*jeg synes*” har ingen plass i en juridisk besvarelse, siden det viktige er å få frem hvilken løsning som følger av lovanvendelsen, og ikke hva du selv synes. Unngå også å bruke et ord som “*rettferdig*”, siden ordet ikke finnes i loven og nok har et uklart juridisk meningsinnhold. Rettferdigheten er bygget inn i de enkelte lovreglene, og skal da ikke suppleres av ytterligere rettferdighet.

Av dette følger at du i første rekke bør komme frem til relevante lovbestemmelser, for så å anvende dem og trekke konklusjonene. Før du har en lovregel å henge drøftelsen på, blir det hele syensing og subjektive oppfatninger som har lite med jus å gjøre.

5. Sluttbemerkning.

Les først *hele* oppgaven før du begynner å besvare de enkelte spørsmål. Det gir en bedre forståelse av spørsmålene, og du unngår å blande sammen spørsmålene i besvarelsen.

Skriv ikke av oppgaveteksten til eksamen. Forsøk heller ikke å gjengi den med egne ord. Gå rett på sak: Finn frem til hovedregelen så raskt som mulig. Anvend den, eventuelt unntaksregelen dersom vilkårene er til stede. Er du i tvil så fall tilbake på hovedregelen, det er derfor den er hovedregel. Skriv heller ikke av lovteksten i besvarelsen, men gjengi gjerne nøkkelordene som viser at du har forstått hvilke vilkår som gjelder. Ukritisk avskrift av lovtekst, pensumbøker og annen juridisk litteratur er lite fortjenestefullt.

Til en eksamen hvor alle skriftlige hjelpemidler er tillatt, oppstår ofte tidsnød. Det forutsettes at du har de nødvendige kunnskaper, slik at lovsamling og eventuelt pensumbok og annen litteratur bare benyttes for å sjekke kunnskapene. Da må du også ha den nødvendige oversikten for ikke å bla deg bort. Mange oppdager dessverre det for sent.